

Zlínské ateliery

Hermína Týrlová

Hermína Týrlová byla zakladatelskou osobností českého animovaného filmu. V polovině 20. let začínala s Karlem Dodalem, průkopníkem českého animovaného filmu, při práci na kreslených filmových reklamách. Své experimenty s loutkovými filmy obnovila za okupace, kdy natočila loutkový film *Ferda Mravenec*. V roce 1945 natočila ještě na válku reagující *Vzpouru hraček*, ve které kombinovala živého herce s loutkami, poté podobným způsobem *Lyrickou*, mírem již dýchající *Ukolébavku*. Pouze s loutkami natočila v příštích letech klasické (*Pasáček vepřů*, *Zlatovláska*) a moderní pohádky (*Pohádka o drakovi*, *Vláček kolejíček*). Zkoušela využít pro animovaný film nejrůznější materiály (*Vlněná pohádka*, *Kulička*, *Korálková pohádka*), opět kombinovala loutky a hraný film (*Ztracená panenka*). Její práce spočívala na detailu a drobnokresbě. Pro své filmy si sama volila náměty i psala scénáře. Hledala stále nové metody a nezastavila se před sebetěžším animátorským úkolem. Ve srovnání s výpravnými loutkovými filmy J. Trnky a K. Zemana působí její filmy jednoduše, ve stylové čistotě a prostotě však spočívá jejich síla, s jakou dětskému divákovi sdělují srozumitelnou a emotivní cestou prosté pravdy či mravní naučení. Filmová tvorba H. Týrlové byla oceněna řadou domácích i zahraničních cen.

http://www.youtube.com/watch?v=lls_B-Q9wmk

http://www.youtube.com/watch?v=0M6gWYa_I8k

Karel Zeman

<http://www.youtube.com/watch?v=vLJxf3Fnhjl>

<http://www.youtube.com/watch?v=taHn1tJYA48>

Narodil se 3.11. 1910 v Ostroměři u Nové Paky. Absolvoval dvouletou obchodní školu a kurs reklamního kreslení a aranžování. Později pracoval jako kreslíř a návrhář v reklamních ateliérech, několik let (1930-1936) také ve Francii a také u Tomáše Bati ve Zlíně. Aktivní zájem, který projevil o loutkové divadlo již jako student, ho přivedl v roce 1943 do zlínského trikového ateliéru.

První film, který zde realizoval, byl poetický snímek *VÁNOČNÍ SEN*, který v roce 1946 získal na MFF v Cannes Cenu za nejlepší loutkový film. Byl to kombinovaný hranný (režii hrané části vedl Bořivoj Zeman) a loutkový film, v němž se animovaná hračka pohybovala v reálném prostředí. Známý loutkový hrdina Zemanových filmů pan Prokouk se v krátkých epizodách s anekdotickou pointou obracel k divákům s nejrůznějšími aktuálními problémy (Pan Prokouk ůřaduje, Pan Prokouk v pokušení, Pan Prokouk vynálezcem, Pan Prokouk filmuje aj.).

Po seriálu o panu Prokoukovi se vrátil Zeman do světa fantazie v zajímavém experimentu: pro animovanou taneční pantomimu *INSPIRACE* použil skleněných figurek známého sklářského výtvarníka Jaroslava Brychty.

Prvními rozměrnějšími filmy Karla Zemana byla adaptace satirické básně s midasovským motivem Karla Havlíčka Borovského *KRÁL LÁVRA* a pohádka *POKLAD NA PTAČÍM OSTROVĚ*, v níž se pokusil o spojení několika technik animovaného filmu a k níž byl výtvarně inspirován perskými miniaturami.

V dlouhém kombinovaném snímku *CESTA DO PRAVĚKU* zpracoval populárně vědecké téma o vývojových obdobích Země; předlohou pro loutky pravěkých zvířat byly vědecké kresby. Téma rozehrál Zeman v dobrodružný příběh čtyř chlapců, kteří zažijí neuvěřitelný výlet do historie Země. Film byl oceněn jako nejlepší dětský film v Benátkách a na festivalu v Manheimu získal Cenu kritiky a v Československu státní cenu. Další Zemanův dlouhý hraný film *VYNÁLEZ ZKÁZY* vycházel tematicky ze stejnojmenného Vernova románu a výtvarně z jeho dobových ilustrací. Fantastická dobrodružství objevitele neobyčejně výbušné látky profesora Rocha, který byl unesen zločinným Artigasem, zaujala malé i velké diváky na celém světě. Film patří mezi mezinárodně nejúspěšnější česká filmová díla (Cena francouzských filmových kritiků, Křišťálová cena francouzské filmové akademie, Velká cena EXPO 1958, Cena čs. filmové kritiky, státní cena).

V dalším Zemanově filmu *BARON PRÁŠIL* se důraz přesunul na herce. Tento film byl inspirován knížkou Gottfrieda

Bürgera a jejími ilustracemi. Prášilovské historky Zeman obohatil postavou moderního kosmonauta Toníka a tím dostal do kontrastu dva světy - svět rokokového kavalíra, jehož fantazie nezná mezí, a svět mladého muže dneška. Prvně použitá barva měla dramatickou funkci. Film získal 2.hlavní cenu festivalu v Locarnu, Zlatou palmu v Bordighere, 1.cenu v soutěži o technickou cenu filmu v Moskvě, Velkou cenu na Mezinárodním setkání filmů pro mládež v Cannes, Stříbrný pohár v Bostonu.

V BLÁZNOVĚ KRONICE, která vypráví příběh dvou mušketýrů z třicetileté války a odhaluje nesmyslnost války vůbec, byl obraz syntézou několika technik (film hranný, loutkový a kreslený), které vytvářely novou kvalitu; důraz byl položen opět na hereckou akci. Film získal Cenu za nejlepší film a Cenu za nejlepší režii na MFF v San Francisku a 1.cenu na MFF v Addis Abebě. K svému oblíbenému zdroji inspirace spisovateli Julesu Vernovi se vrátil Zeman ve filmu UKRADENÁ VZDUCHOLOŽ. Inspiroval se románem Dva roky prázdnin, jehož děj však zcela přepracoval: příběh vyprávěl o dobrodružství pěti českých chlapců, kteří se roku 1891 dostali vzducholodí z Prahy až na neznámý ostrov uprostřed oceánu. Na MF filmů pro děti v Teheránu r. 1967 získal Zvláštní cenu iránského filmového institutu, o rok později 2.cenu na MFF v Addis Abebě a 1.cenu dětské poroty Neptun v Rimini. V roce 1969 byl vyznamenán Stříbrnou sirénou v Sorrentu.

Vernem byl inspirován i další Zemanův počín NA KOMETĚ, fantastický příběh skupinky lidí, kteří byli na sklonku minulého století odtrženi s kouskem pevniny od Země a kometou strženi do vesmíru. Byl to neskutečný příběh z neskutečného světa, v němž se Zeman pokusil humornou formou vyjádřit neutuchající touhu člověka po ideálu spravedlnosti. I tento film byl po výtvarné stránce postaven na dobových rytinách. Trikové části byla plně adekvátní složka hraná, v níž vynikla slovenská herečka Magda Vašáryová. Snímek byl oceněn r. 1970 v Benátkách (Mezinárodní cena CIDALC a Medaile Biennale), r. 1972 v Teheránu a r. 1973 v Paříži.

Ze sedmi krátkých animovaných filmů sestavil Zeman celovečerní film POHÁDKY TISÍCE A JEDNÉ NOCI, vyprávějící příběhy bájného námořníka Sindibáda zbarvené kouzlem Orientu. Snímky tvořily jednotlivé kapitoly filmu, nesoucí příznačné názvy: Dobrodružství námořníka Sindibáda, Druhá cesta námořníka Sindibáda, V zemi obrů, Magnetová hora, Létající koberec, Mořský sultán a Zkrocení démona. Film získal Čestný diplom Viennale 1976.

V adaptaci lužickosrbské pohádky ČARODĚJŮV UČEŇ (podle knihy Gottfrieda Preusslera Krabat) se Zeman vrátil ke klasické formě animovaného filmu: k filmu kreslenému, či spíše ploškovému, rozšířenému o postupy tzv. trojrozměrné animace. Snímek charakterizovalo specifické baladické ladění, podtržené prostředím sychravé krajiny, v níž se příběh malého sirotka Krabata odehrával. Jeho dramatičnost dala tomuto dílu zcela zvláštní atmosféru.. Snímek získal Zlatou sochu za nejlepší dlouhý animovaný film na MF filmů pro děti a mládež v Teheránu r. 1977 a čestné uznání na MF filmů pro děti a mládež v Lausanne r. 1979. V roce 1979 - 80 pracoval Zeman na ztvárnění české lidové pohádky POHÁDKY O HONZÍKOVĚ A MAŘENCE.

Množství vyznamenání a cen, které získaly Zemanovy filmy na festivalech snad celého světa, jsou důkazem nesmírné obliby tohoto tvůrce. Pro své jedinečné umění, jímž objevuje kouzelný svět fantazie, bývá Zeman často nazýván nástupcem nebo pokračovatelem Georgese Méliése.

Karel Zeman, bezpochyby jeden z nejvýjimečnějších českých režisérů zemřel 5.4. 1989 ve Zlíně.